

Христос Воскрес!

Юлія Петренко. Великодня.
Ліплення, синтетична маса. 80x60 см.

Юлія Петренко. Великодній птах.
Ліплення, синтетична маса. 60x40 см.

Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою вітає всіх одновірців в Україні та на чужині з Великоднем! Воскресіння Христа – це перехід з рабства гріха до свободи та верховенства добра.

Сподіваємося, що невдовзі наша держава відродить свій суверенітет і регенерується. Хай у нашій країні, у нашому родинному гніздечку, панують мир, злагода та милосердя.

Нехай Воскресіння Христове спонукає людство жити зі світлими думками та високими прагненнями. Хай наші душі будуть багаті на добро та чисті, як великодній рушник.

На гранях безмежних віків...

Як вшанували Тараса Шевченка

В Україні

У березневі шевченківські дні в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя відбувся XIV Регіональний конкурс учнівської творчості. Як відомо, велику роль у викупі Тараса Шевченка з кріпацтва відіграли наші земляки. Це насамперед Іван Сошенко, Євген Гребінка, Аполлон Мокрицький, Олексій Венеціанов. Саме з назвою «Шевченко й Чернігівщина» почався цей урочистий захід. Як зазначила

директорка Ніжинського обласного ліцею Тетяна Шевчук, батьком конкурсу є сам ліцей, а матір'ю – його випускниця, доцент Алла Кайдаш. Саме вона ініціювала його проведення.

Почалося все з майстерні поетів, письменників і перекладачів Олександра Гадзінського, Анатолія Шкуліпи та Олександра Забарного, котрі чотирнадцятий рік поспіль редагують та укладають збірки конкурсантів «Стежка до Шевченка». Учні з превеликою цікавістю слухали настанови від творців художнього українського слова, отримуючи цінний досвід.

Далі відбулося урочисте покладання квітів до пам'ятного знака Тарасові Шевченку «Остання дорога Кобзаря». Біля Спасо-Преображенського храму 1861 року інтелігенція та духовенство Ніжина відспівували труну з тілом Кобзаря дорогою з Санкт-Петербурга до Канева. Через 205 років від дня його народження поету висловили шану промовама та декламуванням поезій.

В актовій залі нового корпусу на тлі зображення Гоголівського вишу творилася мистецька магія. Ведучі поміж виступами конкурсантів яскраво висвітлювали інформацію про відвіди-

Олександр Гадзінський, Олександр Забарний, Анатолій Шкуліпа з переможницями Анною Ричок та Анастасією Дорошенко, одинадцятикласницями з Козельця та Прилук

ни Кобзарем Чернігівщини та Ніжина зокрема. Вітальними словами голова Ніжинської районної ради Олег Бузун та декан філологічного факультету Наталія Клипа підтримали талановитих початківців із Чернігівщини та Києва.

Їхні виступи були найяскравішою частиною програми. Учні середнього й старшого шкільного віку зачитували вірші та уривки з прози. Основною тематикою були твори про Шевченка, сучасну війну з Росією, що наповнювало їх недитячими думками, сумом та водночас і оптимізмом щодо майбутнього України. Варто також відзначити виступи дитячого зразкового хору «Сяйво» під орудою заслуженого працівника культури України Сергія Голуба, театру естрадної пісні «Віват» під керівництвом Ніни Крутько, дитячого зразкового ансамблю танцю «Вікторія», керованого Вікторією Вишневою, сольні номери учениць Ніжинського обласного ліцею Анастасії Бурч та Богдани Марченко.

Усі 60 учасників отримали сертифікати разом зі збірками поезій «Стежка до Шевченка» Серед переможців були й учні ніжинських шкіл: I місце в номінації «Проза» – Лада Хомич (8 клас, школа

№ 17), I місце в номінації «Кращий вірш про Т. Шевченка» – Вікторія Головка (8 клас, школа № 10), II місце в номінації «Поезія» – Мирослава Сватенкова (5 клас, гімназія № 3) та III місце в номінації «Проза» – Злата Березинець (5 клас, гімназія № 3).

Загалом же можна сказати, що кожен, хто брав участь у цьому конкурсі – послідовник славетних традицій Тараса Шевченка. Маємо щирі сподівання, що юні автори з Чернігівщини, які припадають до невичерпного джерела Шевченкової поезії, виростуть у справжніх співців українського духу та стануть щирими поціновувачами краси художнього слова.

Подаємо уривок із поезії учениці 11 класу Малоодівської ЗОШ I–III ст. Євгенії Голуб:

Перегук

*Було колись – в Україні
Ревіли гармати...
Та змінилось все, забулось –
Брат стріляє брата.*

*Було колись – запорожці
Вміли панувати...
А тепер немає свята,
Не свята вже й мати.*

*Панували, добували
І славу, і волю...
А тепер війна лютує,
Забрали в нас долю.*

Ольга МОЦІЯКА

Фото автора

У Туреччині

13 березня українські громади Анталії зібралися, щоб разом відсвяткувати 205-ту річницю від дня народження Тараса Шевченка. Творчі колективи громад «Середземноморське об'єднання українців» та «Українське культурно-мистецьке об'єднання» виступили з яскравими номерами.

А розпочався святковий вечір із нагородження переможців конкурсу читців творів Кобзаря. Серед них була й Ірина Стребкова, випускниця Ніжин-

ського державного університету імені Миколи Гоголя, у минулому фахівець Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою. За участь у конкурсі призи також отримали: Наталія Юдченко-Бірджіван, Юлія Бузулан та Аліса Рюя Туран.

Захід відвідав Консул України В'ячеслав Хоменко. Він привітав усіх присутніх із визначною датою. Колективи «Світанок», «Соната», «Калина», «Берегиня» а також сольні виконавці, зачарували звуками українського слова. Особлива магія творчості видатного поета відчувалася під час декламування «Заповіту» кількома мовами. А звучання легендарного твору «Рече та стогне Дніпр широкий» у виконанні хору «Берегиня» нага-

дало присутнім краєвиди рідної землі – Батьківщини!

Шевченкове слово завжди буде об'єднувати українців у всьому світі. Українські громади висловлюють подяку мерії Анталії за підтримку в проведенні цього літературного свята.

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=414556365963401&

Фото Марини ОЗЕЛЬ

У Росії

9 березня 2019 року в Нижнекамську відбулася церемонія нагородження та гала-концерт VIII Відкритого конкурсу на краще читання поетичних творів «Слово лунає, слово живе», який Нижнекамське українське товариство «Вербиченька» традиційно проводить на честь великого українського Кобзаря Тараса Шевченка й класика татарської літератури Габдули Тукая.

Основними завданнями конкурсу були такі: залучення молоді до світу мистецтва й поезії, розвиток мовного жанру, зміцнення дружби дітей різних націй, прищеплення поваги до цінностей світової літератури та культурної спадщини різних народів.

Вік учасників конкурсу не був обмежений. А електронний формат дав змогу взяти участь у конкурсі пред-

ставникам різного віку, рівня обдарованості та фізичних можливостей з багатьох міст Татарстану, Башкортостану,

Ульяновської, Пензенської, Самарської областей і навіть сибірського Томську.

Було 105 заявок, учасники представили вірші й пісні українською, російською, татарською й польською

мовами. На виставці презентували 108 малюнків та 42 художні вироби. Для підготовки конкурсантів та проведення заходу було задіяно 158 учителів, батьків, організаторів і членів експертної комісії.

Конкурс провели за підтримки й безпосередньої участі співробітників Управління освіти виконавчого комітету НМР, Будинку дружби народів, Станції дитячого та юнацького туризму і екскурсій Нижнекамська.

Підсумки й матеріали конкурсу на сайтах:

<http://nk.addnt.ru/>

<https://edu.tatar.ru/nkamsk/page519618.htm/>

read-news/402180

Людмила НАЙДЕНКО, заступник голови НКА УТ «Вербиченька»

Українська діаспора і «всевидюче око»

Кремля

Теперішній стан українського руху в Російській Федерації характеризується глибокою кризою та низкою концептуальних проблем.

Почнемо з того, що до жодної діаспори Російська держава не ставиться з такою увагою, побоюванням і внутрішнім неприйняттям, як до української.

Що ж так непокоїть російську владу в представниках «братнього народу» у своїй країні? На це питання важче було б відповісти до 2014 року. Сьогодні – воно набагато простіше: не можна інакше ставитися до народу, у котрого украли назву держави та історію, заморили голодом, а на украденому збудували імперську ідеологію, за рахунок якої й існують. Доводиться за ним слідкувати, тримати під контролем і всіма силами намагатися асимілювати, аби позбавити себе відповідальності. Найлегше – це заявити, що не існує ні української нації, ні української держави. А це означає, що не було ніяких злочинів.

Існує й багато інших причин, що змушують російську владу сприймати українофобію саме як державну політику. Це демографія й економіка. Сучасна російська еліта обґрунтовано вважає своєю головною загрозою те, що великий (критично й фатально для них) відсоток населення пов'язаний з Україною родинними зв'язками. За моїми оцінками поміж 55 мільйонів російських громадян, такими, що вважають себе українцями – близько 8 мільйонів.

Українці вплетені в тіло держави російської намертво. Вони носії великого обсягу інформації й від них значною мірою залежить функціонування системи. У своїй ментальності ця нація має гени успішного протистояння російському шовінізму та здатна до самоорганізації під тиском адміністративного ресурсу. Найстрашніше те, що вони мають материнську державу, здатну протидіяти червоно-коричневій імперії на політичному, історичному, військовому, економічному фронтах.

«Кремлівські чачлики» прекрасно знають, де їхня смерть, і тому реагують на загрозу свого існування максимально жорстоко, як дає змогу їм це робити суспільство та країна походження. Констагую, що сьогодні на превеликий сором і українського товариства, й української держави, кремлівські нацисти не відчувають у цьому напрямку ніякого супротиву.

Як Кремль тримає українську діаспору в орбіті своїх інтересів? Насамперед управління внутрішньої політики суворо контролює названу соціальну групу. З цією метою приймають репресивні закони і внутрішні розпорядження з нейтралізації будь-якої організованої структури. Залучають профільні оперативні служби, насаджують і люблять «лідерів» у діаспорі, через яких формують викривлену громадську думку. Слідкують за тим, щоб українські осередки не мали незалежних джерел фінансування. Українофобія обов'язково наявна в кожному інформаційному потоці. Вона є в більшості рішень влади всіх рівнів.

Яким чином можна цьому протистояти? Будь-яка діаспора в будь-якій країні світу повинна зосереджувати свою діяльність на трьох напрямках.

Формувати і постійно зміцнювати свою організацію кадрово, соціально й економічно. Без цього вона асимілюється.

Розробляти програму репатріації для всіх прошарків діаспори за підтримки країни походження. Це поверне довіру до

етнічної батьківщини й відчуття міцного тилу для громадських активістів у цьому середовищі. Це привабить тих, хто захоче перейти в Україну зі своєю справою та грошима.

Необхідно також сформувати громадсько-політичну організацію для захисту власних інтересів та інтересів країни походження.

Риторично прозвучить моє запитання: що ж зроблено за останні 25 років? Тема України виникла не тільки після початку війни. Анексія Криму й інтервенція на Донбас – це не ситуативне рішення пана Путіна 2014 року, як дехто вважає.

Особливістю української діаспори в Росії є те, що це найбільша етнічна меншість і державотворча нація. Не де-юре, а де-факто. Адже своє імперське літочислення Кремль починає з Київської Русі, і статуя князя Володимира – тому речовий доказ.

Це на словах. Насправді українці – найрепресованіша нація на території Росії. Ситуацію погіршує те, що сьогодні Росією керують колишні й теперішні співробітники ФСБ (КГБ). Ненависть у них до нас виховували й підручниками, і кров'ю. Через те українець в Росії відчуває себе неповноцінним. Багато приховують своє походження, як євреї у СРСР, заради спокою дітей.

Українці в РФ – всюди: поміж чиновників, підприємців, силовиків та науковців. Ми талановитий народ. Але з 1993 року виконується вказівка: не призначати українців на керівні посади.

Хочу зазначити, що для мене сезонні працівники з України не є представниками діаспори, як і донецькі біженці, котрих розчарували і «росіяни-надували», і «хохли-націоналісти».

Особливістю української діаспори є впевненість Кремля в тому, що ми носії «чужеродної» ментальності та «шкідливих» ідей несумісних з державною ідеологією. На наше відчуття вплинув і шок, пережитий 2014 року, і байдужість до наших проблем з боку етнічної держави. Така ситуація законсервувалася й потребує якнайшвидшого розв'язання, якщо ми хочемо перемогти у війні. Сьогодні до нас ставляться як до опозиції, що не має великої підтримки в російському суспільстві.

Як же нам тепер виживати? Насамперед треба стати політичною силою й об'єднатися з радикальною російською опозицією. Адже значна частина російського протесту – це представники української діаспори. На жаль, активні сили – роз'єдані, позбавлені горизонтальних і вертикальних зв'язків, відсунуті від політичного життя і не можуть протистояти адміністративному ресурсу. Не створена програма спільних дій, немає довіри. Змінити такий стан можна тільки спираючись на ресурси української державності. Але ми їх побачили лише в отриманні Томаса про автокефалію помісної Православної Церкви в Україні. Конструктивною зовнішньою силою вважаємо й діяльність Світового Конгресу Українців.

Отож, в українській діаспорі Росії життя є. Але його треба активізувати заради праведної мети.

Андрій ТАРАН, активіст української діаспори Росії, учасник руху «Громадянська рада»

<http://kobza.com.ua/polemika/5948-est-li-zhizn-v-ukrainskoj-diaspore-rossii.html>

Школа державності в чужій державі

Так назвав наукову розвідку з історії ніжинської «Просвіти» на початку 90-х років студент історико-філологічного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Юрій Давиденко. Дослідник чи не вперше оприлюднив документи Центрального державного історичного архіву України з 1907 по 1923 роки. Тепер він уже доцент кафедри всесвітньої історії і міжнародних відносин Гоголівського вишу доповнив свою працю новітніми здобутками «Просвіти» за останні 30 років. Юрій Миколайович доповідав про це на урочистому зібранні, що відбулося в університеті з нагоди створення 1989 року Товариства Української мови імені Тараса Шевченка.

Саме тут тоді зібралися науковці, викладачі, учителі, студенти, журналісти, інженери й робітники, котрі пам'ятали про великих україноборців і, упевнено ступаючи в їхні сліди, намагалися повернути до родової пам'яті тих, хто народився й виріс в імперській СРСР. Для останніх Україна була невідомою землею. Просвіт'яни відкривали її для них через правдиву історію, рідну мову, церкву, культуру. І це повертало їх до української ідентичності.

Програмою можна вважати заяву, зроблену в першому числі газети Товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Ніжинського педінституту в листопаді 1992 року. Редакторка, а це була Марія Астаф'єва, у «Слові до читачів» пояснила потребу в новому періодичному виданні. «На історичному повороті усім відомої жовтневої революції істина виявилася безпритульною сиротою в новому державному домі, її нагородили стусаном і виставили за двері. Щодо періодичних видань, то вони стали схожими одне на одного як дві краплі води: від заклику пролетарів усіх країн до єднання і популярного профілю до осанни переконливим перемогом і успіхам радянського народу під керівництвом мудрої, чесної і совісної партії.

Не претендуючи на роль виразника абсолютної істини чи глашатая просвітництва, хочемо однак частково заповнити вакуум в інформаційному просторі, представляючи читачам різні погляди на ті чи інші питання національно-культурного та політичного життя, бо лише множинність точок зору наближує нас до істини».

Привертають увагу й сьогодні роздуми Павла Михеда: «Куди йде вища школа?». «Уже на рубежі 60–70-х років західні

соціологи забили тривогу з приводу того, що спеціаліст, озброєний сучасним потенціалом знань, скерований природною цікавістю до таїни життя, користуючи чи політичними лозунгами, але без Бога в голові й душі, виступає не як будівничий, а як руйнівник органічності життя, його форм як природних, так і культурних. Вища освіта, що виховує еліту, перестає бути високою в значенні її причетності до найвищих цінностей. Гуманітаризація – це зовсім не розширення на природничих чи технічних факультетах предметів гуманітарного циклу в механічному сенсі. Це спосіб гуманізації знання, спроба, якщо не через віру, то через пізнання абеткових наукових знань і мистецтв, що об'єктом уваги мають людину, її екзистенційну суть, достукатись і вплинути на той матеріал, з якого ліпиться моральний світ людини».

Такі думки викладача й науковця є актуальними й тепер. Вони стали темою дискусій учасників ІХ Міжнародного Конгресу українців у Києві, що відбувся торік у травні. Професорка Вроцлавського університету Агнешка Магусяк підкреслила, що важливо вписати сучасну україністику в систему нової гуманітаристики, яка залежить від студентського попиту, а отже, не боїться нових інструментів і методів аналізу соціокультурного контенту.

1992 року ще не було «Фейсбуку» і «Твіттера», і творці газети «Просвіта» намагалися надолужити наші прогалини в абеткових знаннях. Уже в першому числі Іван Костенко подає історію інститутської Свято-Олександрівської церкви. Етнограф Олена Чекан розповідає про культ архистратига Михаїла на Поліссі. Науковець Ніжинського краєзнавчого музею Олександр Морозов пише про московський погром у нашому місті 1668 року.

З останньої сторінки дізнаємося про створення радою «Просвіти» педінституту недільної школи національно-культурного спрямування та українознавчого лекторію. Звертаю вашу увагу на тематику: демократична ідея в українському державотворчому процесі (доцент П. П. Овдієнко); Україна і Росія: діалог упродовж віків (доцент П. В. Михед); українська тюремна лірика 1970–1990-х років (доцент О. Г. Астаф'єв); «українська школа» в російській музиці (кандидат мистецтвознавства Ю. І. Чекан); література української діаспори (доктор філологічних наук О. Г. Ковальчук); архітектурні пам'ятки Ніжина (доцент М. М. Астаф'єва).

Усе це писалося, читалося й творилося в позаробочий час, безгонорарно. Цікава деталь: автор допису Іван Костенко пожертвував на газету 30 купонів. Отакі невеличкі внески, а ще грошова підтримка доктора медицини Анатолія Лисого та його брата Володимира, наших земляків зі США, дозволили збільшити наклад другого номера, що вийшов у квітні 1993 року, з 990 примірників до 7000. Це для того, аби ми всі прочитали велику розвідку «Де забарився, Одиссею?» Ігоря Рудика про поета, прозаїка, перекладача, професора Українського вільного університету Ігоря Качуровського, дослідження Віктора Ємельянова «З когорти нескорених» про трагічну долю українського і чеського патріота, професора Ніжинського педінституту Є. А. Рихлика, бесіду Віктора Ємельянова і Олександра Астаф'єва про діяльність осередків ОУН на Чернігівщині під час Другої світової війни. А Олександр Морозов історичними документами та власними археологічними розкопками переконував нас в існуванні Ніжина в XIV столітті.

«Просвіта» повертала в Ніжин імена й доробок своїх видатних земляків, відомих у діаспорі. У Гоголівському виші

Володимир Семистяга та Олександр Самойленко

зустрічали Івана Кошелівця та Емму Андіївську, Ольгу Мак. Її «За часів ежовщини» уперше в Україні в кожному числі друкувала газета. Знайдено й повернуто більше 30-ти імен літераторів. Це спонукало професорів Олександра Астаф'єва та Олександра Ковальчука до вивчення літератури української діаспори в університеті та створення Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою 1999 року.

У «Хроніці подій» невеличка замітка «Як називається вулиця?» повідомляє: «За ініціативи працівників Ніжинського краєзнавчого музею та громадських організацій виконком міської ради народних депутатів ухвалив повернути вулицям міста їхні історичні назви». Отже, декомунізація в нас почалася ще 1993 року, і ми свідки й учасники тих історичних подій.

У третьому числі газети привертає увагу «Заява парафіян» на останній сторінці. «Відбулися збори парафіян другої у Ніжині громади Української Православної Церкви Київського патріархату, зареєстрованої в обласній держадміністрації в листопаді минулого року. Понад 30 членів – викладачі, студенти, інтелігенція міста ще не мають свого храму. На зборах прийнято текст заяви до облдержадміністрації з проханням передати громаді Всіхсвятську церкву по вулиці Євгена Гребінки, 31».

Тим часом голова міської «Просвіти» в Ніжині Микола Шкурко налагоджував контакти з просвітянами Львова, Тернополя, Чернігова, Києва. Вони зібралися разом на місці бою під Крутами, і журналісти партійного «Ніжинського вісника» назвали їх петлюривцями. Іншу точку зору висловила у фоторепортажі «Крути: пам'яті полеглих» Марія Астаф'єва: «Думаєте, люди! Мураєви вийшли, їм на зміну прийшли жириновські...» Застереження є болючим і сьогодні. На зміну жириновським прийшли путіни, мураєви, новинські...

Молодий читач, котрий переглядатиме газету через 40–50 років, переконається в тому, як непросто українці виборювали незалежність у державі, що проголосила себе вільною. Влада, що дозволяла українськість у вигляді вареників, шароварного гопака та затвердженого цензурою списку пісень чинила супротив усім, хто ставив за мету утвердження української державності.

«Уже другий рік ми терпляче чекаємо, поки наші, з дозволу сказати, керівники і блюстителі законів, задовольнять наші за-

конні вимоги. Найдивніше, що всі ці високопоставлені особи, які з цинічною впертістю зневажають законодавство України, заповзято і наполегливо знову балотуються на найвищі посади (а дехто вже й обраний) і запевняють виборців у своїй непохитній готовності будувати правову, та ще й українську, державу». Це з «Відкритої заяви» голови церковної громади Марії Астаф'євої.

Перечитуючи «Просвіту» тридцятирічної давності, мимоволі порівнюєш її з нинішньою місцевою пресою, яку аж ніяк не можна назвати націєцентричною. Це вже тема для досліджень молодих журналістів, котрих навчає сьогодні наш університет.

У виступах учасників тих подій ми почули не тільки ностальгічні нотки, а й конструктивні пропозиції. Завідувачка кафедри української мови, професорка Надія Бойко, доценти Станіслав Зінченко, Валентина Пугач стурбовані станом української мови в українській державі. З ними погодився заступник голови Координаційної ради з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України Тарас Марусик, почесний голова Чернігівської «Просвіти» Василь Чепурний, юрист Української Всесвітньої Правозахисної організації Сергій Мельничук, голова Луганської «Просвіти» Володимир Семистяга, старший науковий співробітник Інституту мовознавства імені О. Потебні НАН України Ігор Бурковський. Говорилося також про презавантаження Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка до стану повноцінного інституту громадянського суспільства як вкрай актуальне завдання.

Учасники зібрання підтримали звернення до Президента України про саботаж посадовців Мінкультури реалізації вказівки Указу від 31 травня 2018 року №156/2018 року «Про невідкладні заходи щодо зміцнення статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України».

Завершальним акордом урочистостей став виступ молодого покоління учасників зразкового хору музичної школи «Сяйво» під керівництвом активного просвітянина, заслуженого працівника культури України Сергія Голуба.

Надія ОНИЩЕНКО

НАШ «ВОДОГРАЙ» В ЕСТОНІЇ

Вітаємо з 20-річчям заснування українців земляцтва «Водограй» в естонському містечку Сілламає

Засноване в травні 1999 року, товариство очолюване Ларисою Житник, зосередило свою діяльність на роботі з дітьми та молоддю. У приміщенні земляцтва відкрили українську недільну школу, котру підтримують Інтеграційний фонд Естонії, керівництво м. Сілламає, посольство України в Естонії. Школа перша поміж українських недільних шкіл отримала ліцензію Міністерства освіти і науки ЕР на право викладання рідної мови. З вересня 2004 року тут відкрили клас факультативного вивчення української мови.

Методичну допомогу у викладанні надає Інститут української філології національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Земляцтво підтримує зв'язки з Центром українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Центром гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, середньою школою № 197 міста Києва, Товариством «Україна-Світ», управлінням культури Броварської міської державної адміністрації.

За активну позицію з питань популяризації української культури та мистецтва за кордоном, створення позитивного іміджу України в світі «Водограй» відзначили в 2003 році Грамотами Кабінету Міністрів України і Верховної Ради України, а в 2004 році – Почесною грамотою Товариства «Україна-Світ».

Земляцтво проводить міжнародні освітні конференції, семінари з питань освіти українців Естонії, бере участь у різноманітних фестивалях, переймається збереженням і популяризацією української культури у світі.

Непросто бути українцями в містечку, де серед 16 тисяч населення переважають російськомовні. Естонців проживає менше, і лише 30 українців підтримують позитивний імідж України, нашої Революції гідності.

Нескорені Спаські

Біля старовинного будинку на вулиці Євгена Гребінки, 15 у Ніжині зібralися містяни, котрі сприймають територію не за географічною ознакою, а як духовний ґрунт власного життя. Їх наснажують архітектурні пам'ятки й визначні імена, що зобов'язують до поступальної подвижницької праці. Науковці, журналісти, краєзнавці вдвлялися в обличчя Івана Георгійовича Спаського, зображеного на меморіальній дошці. Відомий учений-нумізмат, випускник Гоголівського вишу, один з організаторів Ніжинського окружного музею, невтомний краєзнавець, археолог та мистецтвознавець, згодом – протягом 40 років беззмінний хранитель фондів відділу нумізматики Державного Ермітажу в Санкт-Петербурзі народився в цьому будинку 24 лютого (за старим стилем) 1904 року в родині Георгія Спаського – настоятеля Миколаївського собору й законотельця Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька.

Людина надзвичайно високої культури, отець Георгій виховував своїх дітей на кращих традиціях старої інтелігенції, прищеплював їм високу духовність, щирю любов до минулого та культури рідного народу. Постать батька назавжди залишилася для дітей яскравим прикладом громадянської мужності та сумлінного виконання своїх обов'язків.

Великого розголосу в Ніжині набув сміливий вчинок протоієрея Георгія Спаського під час одного з найдраматичніших періодів громадянської війни. Улітку 1919 року, коли до Ніжина вдерлися деморалізовані загони денікінської армії, у місті спалахнув жорстокий єврейський погром, під час якого загинуло близько 200 чоловік. У той час, коли на вулицях чинилися жахливі насильства, отець Георгій проявив справжнє християнське милосердя і сховав у своєму будинку 30 єврейських родин. Коли ж розлютовані п'яні погромники намагалися увірватися до будинку, у дверях їх зупинив старенький священник. Отець Георгій тихо, але впевнено промовив, що вбивці увійдуть у дім тільки через його труп. І погромники відступили...

Діти Спаських добре засвоїли батьківську науку. Під час Першої світової війни старша донька Євгенія працювала сестрою милосердя в шпиталі для поранених вояків, здобула вищу освіту в Петербурзі, а після революції стала науковим співробітником Київського сільськогосподарського (етнографічного) музею. У 1925–27 рр. Євгенія Спаська доклала багато зусиль до збирання та вивчен-

ня етнографічних матеріалів на теренах Чернігівщини та Полтавщини, зокрема про гончарство та золотарство в Ніжині. Зацікавився музейно-збиральницькою роботою й Іван Спаський. Невдовзі цей інтерес перетворився на полум'яну пристрасть, став справою усього життя.

З великою пошаною згадувала старше покоління Спаських донька Івана, учений-філолог Лада Вуїч, відкриваючи першу меморіальну дошку на родовому будинку в жовтні 2010 року. У Ніжин разом із сім'ями прибули тоді з Росії небожі Климент та Микита Спаські.

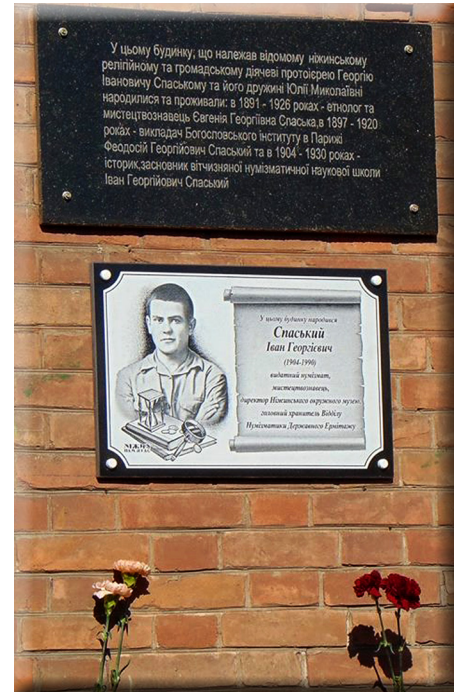
Подія відбувалася під час І Спаських наукових читань, організованих Ніжинським краєзнавчим музеєм імені Івана Спаського, Центром пам'яткознавства НАН України і Українським товариством охорони пам'яток історії та культури, Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя за підтримки Ніжинської міської ради. Учасники конференції з Києва, Москви, Санкт-Петербурга, Чернігова, Конотопа, Кривого Рогу, Сімферополя досліджували роль родини Спаських у соціокультурному просторі.

Вони зустрілися знову в листопаді 2010 року через 20 років після смерті нашого земляка в Санкт-Петербурзі. Наукові читання, присвячені цій даті, зібрали в Державному Ермітажі поважне товариство – представників родини Івана Георгійовича, його учнів, учених-нумізматів з Москви, Києва, Володимира, Казані, Томська, Таллінна та Риги.

Відкрив зібрання Михайло Піотровський – директор Державного Ермітажу. Теплом спогадів про вчителя були сповнені слова Валентина Яніна, академіка РАН, Миколи Котляра, члена-кореспондента НАН України – учнів Івана Спаського. Лада Вуїч, донька вченого, передала в дар Ніжинському краєзнавчому музею листи до батька від його земляків.

Жваву зацікавленість викликали доповіді ніжинців Наталії Дмитренко та Сергія Зозулі, що стосувалися діяльності Івана Георгійовича на посаді завідувача Ніжинським окружним музеєм у 20-х роках ХХ ст. та долі ніжинського скарбу срібників (1852 р.). Остання тема особливо цікавила російських нумізматів, оскільки дві монети унікального ніжинського скарбу зберігаються в колекції Ермітажу.

Творчі стосунки між науковцями Ніжина та Санкт-Петербурга виявилися довготривалими та плідними. Восени 2018 року відбулися вже V Спаські читання. Їх учасники досліджували історич-

ко-культурну спадщину Північно-Дніпровського Лівобережжя; розвиток музейництва та наукового пам'яткознавства означеного регіону; актуальні теоретичні та методологічні проблеми сучасної музеології, пам'яткознавства, історичної регіоналістики й етнології. Заступник директора з наукових питань Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського Наталя Дмитренко презентувала впорядкований нею та виданий у Ніжині рукопис Євгенії Спаської «Підвочиськ (Перша імперіалістична війна) 1915 р.»

Репресовані більшовицькою владою в 30-ті роки ХХ століття, і через те змушені жити й працювати за межами України, Іван та Євгенія Спаські залишалися вірними дітьми Ніжина, дбайливо збирали та зберігали краєзнавчі матеріали, щедро ділилися ними з Ніжинським краєзнавчим музеєм, принагідно відвідуючи місто свого дитинства та юності.

«Родина Спаських є для нас прикладом патріотизму та наукової послідовності», – говорив відкриваючи меморіальну дошку директор Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського Геннадій Дудченко.

А чи є такими сьогодні ми? Культурні ніжинці вже давно претендують на присвоєння місту статусу історико-архітектурного заповідника. Родовий будинок Спаських, що його міська громада здає в житлову оренду вже з двома меморіальними дошками, повинен стати одним з експонатів у відреставрованому вигляді. З цим погодився заступник міського голови з гуманітарних питань Ігор Алексєнко.

Надія ОНИЩЕНКО

Ніжинський спадок Сергія Шишка

Це 33 картини, які митець подарував Ніжинському державному університету імені Миколи Гоголя у 1982–84 роках, згадуючи ніжинське дитинство. З того часу вони милують око відвідувачів картинної галереї вишу в окремій залі.

Саме тут на початку квітня зібралися музейні працівники, шанувальники живопису, місцеві художники на презентацію альбому «Сергій Шишко і Ніжин». Коштами міської ради і ректорату у видавництві «ПП Лисенко М. М.» щойно видали каталог творів митця та його доньки Валентини, чії роботи зберігаються в університеті та фондах Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського.

Вітаючи подію міський голова Анатолій Лінник і ректор вишу Олександр Самойленко погодилися в тому, що такі колекції якнайкраще рекламують Ніжин як місто традиційно культурне.

88 сторінок в ошатному поліграфічному оформленні дарують естетичну насолоду і мистецтвознавцям, і всім любителям прекрасного. «Людиною-пейзажем» Сергія Шишка називали ще за життя. Карпатські, кримські, кийвські, полтавські, ніжинські краєвиди та ландшафти представляють різні цикли творчості Сергія Федоровича в картинній галереї. Читачемо про це в попередньому слові директорки Музейного комплексу НДУ імені Миколи Гоголя Анни Парубець, ініціаторки видання.

Творче становлення художника (народився 1911, помер 1997 р.) припадає на бурхливий, складний сповнений великих мрій та великих розчарувань період перших десятиліть ХХ століття. В українській культурі тривало піднесення, що було обумовлене культурним відродженням, пізніше, на жаль, «розстріляним». Представники

інтелігенції пропонували нові шляхи духовного й культурного розвитку молодого суспільства, індивідуальні концепції бачення та конструювання нового світу. Активно відбувалися процеси українізації, розвою національної свідомості, культури, освіти й науки через новостворені мистецькі об'єднання, навчальні заклади.

У Київському художньому інституті, куди 1929 року вступає Шишко, викладає та експериментує Михайло Бойчук – знакова постать європейської мистецької еліти. Федір Кричевський вимагає від своїх учнів: Тетяни Яблонської, Сергія Шишка бездоганного знання техніки малюнку, кольору, побудови композиції.

Обох викладачів фізично знищують 1933 року, їхні твори вилучають з

обминала вузькопартійний соцреалізм. Авторські пейзажі, присвячені Києву, Ніжину, Карпатам і Криму виражають імпресіоністський стиль письма з фіксацією руху й кольору, світла й мас.

Митця вшанували в радянські часи званнями й нагородами, його творчий спадок виставляється сьогодні на аукціонах, але нелегкою була доля художника в мистецтві й повсякденному житті, що все чекає свого прискіпливого дослідника. Автор цих рядків бачила на виставці «Спецфонду» Національного художнього музею України арештований етюд Сергія Шишка – над сільською хатинкою був зображений козак Мамай.

Доки присутні слухали розповіді про це, учні школи мистецтв класу Юлії Петренко Ніжинського коледжу культури й мистецтв імені Марії Заньковецької завершували копіювати натюрморти з галереї, що їх придбали охочі.

Надія ОНИЩЕНКО

Старий Ніжин. 1927.

історії культури, і наш земляк змушений залишити навчання. У Ніжині він викладає малювання в школі і самостійно відточує техніку та шукає власний шлях у мистецтві. Він пролягає через Інститут живопису, скульптури та архітектури Всеросійської академії мистецтв у Ленінграді, через пейзажну лірику, що

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М. Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172

(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н. П., редактор,
Бойко О. Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О. В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Астаф'єв О. Г., докт. філол. наук, проф.,
Михед П. В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г. В., докт. філол. наук, проф.
Макет та верстка – Бобрик Д. М.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua

<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiivpratsi-z-ukrajinskoju-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>